

Відкриваючи код вишиванок

із бабусиною скрині

Презентація етнографічних робіт 74-річної львів'янки Галини КОСТИК спонукала всіх присутніх на виставці до розмови про феномен традиції вишивання в українській сім'ї. З цієї нагоди в Музичному меморіальному музеї Соломії Крущельницької зібралися представники родоводу, до якого належить майстриня, а також прихильники її таланту. Галина Костик працювала інженером на заводі, але завжди займалася вишивкою й сьогодні навчає всіх до цього охочих.

Лариса МАРЧУК
(Львів)

— Виставку я присвятила своїй мамі Варварі Костик-Содоморі, — розповіла майстриня. — Мама народилася 17 грудня, у день святої Варвари, на який в українців здавна припадає свято вишивальниць. На Варвари не можна прати, білити чи глину місити — тільки вишивати. Вважалося, що Варвара «золотими нитками Ісусові ризи вишивала». А це означало: як покровителька дівчат-вишивальниць, вона керувала їхніми намірами та руками, коли майбутні наречені ткали й вишивали собі та своїм судженням сорочки, весільні рушники. Ця традиція міцно прижилася в нашому родоводі. Тому навчитися вишивати вважалося обов'язковим для кожної дівчини.

На долю нашої родини випали складні роки заслання: 1939-го її вивезли в Казахстан. Як нам було важко в степах вижити, один Бог знає, але Він нам і допоміг, бо ми — Його творіння й нас рятувала творчість, якою Він нас обдарував. Без неї ми загинули б. Шили, вишивали, робили мережки, гаптували — усе це прекрасне допомагало знімати гніт з душі, звільняло її від пут рабства, приниження й на якийсь час заколисувало на візерунках вишивок та розмаїтого рукоділля.

Галині Костик було три роки, коли її разом із мамою, братом, дідусем і бабусею вивезли в Казахстан. Батька заслали окремо від дружини та дітей. Він був відомим у окрузі ковалем, мав свою кузню, підсобних робітників. І оскільки

закінчив сім класів гімназії, то очолював на громадських засадах читальню в сільському товаристві «Просвіта». Захоплювався історією, досліджував походження власного прізвища Содомора. Пояснював його так: поселився на Поділлі козак із Запорозької Січі й часто на запитання західняків, як справи на Сході України, відповідав: мовляв, содом і гоморра. Тому й дали йому прізвище Содомора. А ось приводом для депортації всієї родини Костик-Содомори стала «експлуатація чужої праці». Саме так було зазначено в документах.

У повоєнні роки сім'я на засланні жила бідно, однак рукоділля для жінок стало рятівною соломинкою. З великими труднощами діставали нитки: поролі мішки, а коли траплявся якийсь клаптик кольорової тканини, то дуже тішились і обережно голкою його розсотували. Кожну одержану ниточку ретельно вплітали у вишивку. Шкода, що відтоді збереглася лише одна вишивка на мішкуні. На виставці представили сімейну реліквію — сорочку, вишиту в 1936 році, яку попри всі біди й голод пані Варвара не продала, а залишила для нащадків. Кілька блузок, рушників, скатертин — це дуже обмежений асортимент виробів рукоділля майстрині, які експонувалися в меморіальному музеї. Та більшість присутніх бували в помешканні Галини Костик, що «потопає» в барвистих вишитих гардинах, картинах, серветках, скатертинах, рушниках, мережаних покривалах, гаптованих подушках. Майстриня має самалу колекцію вишитого, а також власноруч пошитого й вив'язаного одягу.

— Я вже змалку, в шість років, добре вишивала, — розповідає Галина Костик. — Моя мама передала мені все своє вміння в усіх різновидах рукоділля. І ця майстерність стала вирішальною в

житті. У 1949 році ми повернулися додому, і я допомагала мамі заробляти вишиваючи. Пізніше, коли вже працювала інженером на заводі «Електрон», не переставала вечорами й ночами вишивати. Вишивала все: білизну, покривала, подушки, портьєри, скатертини, сукні, серветки, рушники, сорочки. Так, здаючи вироби в комісійні магазини Львова, заробила собі на кооперативну квартиру. На заводі не раз улаштовувала виставки своїх робіт, про це писала навіть заводська «тиражка». А ще навчила змалку вишивати й доньку Ірину, онучок Юлію та Наталю.

На думку Галини Костик, вишивання — це частина жіночої програми, завдяки якій жінка проявляє себе берегинею домашнього вогнища: творить затишок і комфорт. Львівська письменниця Марія Чумарна дослідила цей феномен у книзі «Код української вишивки». Щоб «закодувати» сорочку на щастя, достатньо чистоти намірів та любові, а оте «внутрішнє чуття» вишивальниці, як ми називаємо свою підсвідомість, само підказує, що і як робити. Недаремно в народі вважали, що не всі жінки чи дівчата могли вишивати. Бо тим, у кого серце й душа не настроєні на «космічні струни», таємниця вишивання не відкривалася. Адже навчитися вишивати — це досконало оволодіти «мовою» орнаментального письма, відчуті енергетику кольорів, поєднати їх зі своїми почуттями й помислами в єдине мереживо, що має стати оберегом для самої себе, для коханого чоловіка та дітей. А ще це означає прагнути жити власною волею, власним життям, власною молитвою. Саме цей код української вишивки став невичерпним життєдайним джерелом для родоводу Костик-Содомори.